

PACHAMAMA, KOKA ÉS A TEHENEK MARCADA A SZARVASMARHÁK MEGJELÖLÉSE

Bolívia etnikailag sokszínű ország, népességének háromnegyede indián származású. A gazdag tradíciók, az őslakosok nyelvi, kulturális kincsei az évszázadok során nem koptak el, a mindennapjaikban ma is jelen vannak. A spanyol hódítók és a katolikus egyház zsigerileg új rendszerei sajátos életteret hoztak létre, új berendezkedést illesztettek a régiókba, ám az alkalmaz(kod)ás nem sikerült maradéktalanul és még nem fejeződött be...

KÉSZÜL A PICANTE DE POLLO
Mindenki besegít. A nők és a lányok gondoskodnak, hogy az étel és a csicsa senkinek se hiányozzon, de már a kisebb fiúk is a férfakkal együtt a karámban dolgoznak

IMAIÓ. Az állattartással kapcsolatos hiedelmek és mágikus eljárások elsősorban az állatok egészségére, hasznára, szaporaságára koncentrálnak (jobbra lent)

Cambák és collák

A hazánknál tízszer nagyobb országban 36 népcsoport él, ám az összlakosság nem éri el Magyarországét. Az Andok az ország gerincét alkotja, és egyben népcsoportokat is elválaszt egymástól. Keleten, Santa Cruz környékén élnek az alföldi régió indián származású lakosai, gyűjtőnevükön cambák (ide tartoznak a guaraní is). A természeti erőforrásokban (gáz, olaj) gazdag vidék az európai bevándorlók lakóhelye is.

A collák az Andokban élő, indián származású őslakosok. A szó Collasuyuból származik, ami az Inka Birodalom kecsua neve. Az inkák az andoki törzseket „kecsualizálták”, azaz a saját nyelvük használatára kényszerítették őket. A kecsuákon kívül colláknak számítanak az ajmarák, akik máig megőrizték nyelvüket. A spanyol mellett így ma a guaraní, a kecsua és az ajmara is hivatalos államnnyelvnek számít.

Bolíviában a társadalmi és etnikai feszültség legerőteljesebben colla–camba-szembenállásként érzékelhető. A többségi társadalom a lakosság

30%-át kitevő kecsuákat (és az ajmarákat is) kokaevő, csicsaivó collaként értelmezi. A collák cambákkal és mesztickekkel fennálló kapcsolata leginkább a munkalehetőségeikért folyó harcban nyilvánul meg. A kecsuák gazdasági életben való részvétele – a paraszti gazdálkodáson kívül – igen korlátozott. A városban nem indulnak egyenlő esélyekkel, kizárólag az alacsony képzettséget igénylő munkalehetőség áll nyitva előttük: segédmunka, bejárónői és takarítói tevékenység, piaci áruhárdás.

Marcada

„Eladod a kokalevelet, mintha tehenek lennének... Kiválasztod a kokából a legszebbeket. A legkisebbek, mintha borjúk lennének, a nagyobbacskák, mintha tehen, bika. Így választod ki... Van egy letakart edény, tele csicsával, oda rakják a kokaleveleket, hogy megsokszorozódjanak a tehenek... Ez azért van, hogy szaporodjanak, és jobb fajtájúak legyenek. Ebből itatnak a tehenekkel, amikor a gazda nevének betűi-

ből álló tüzes vassal megjelölik őket. Azért itatják, hogy jó fajta legyen, hogy javuljon. Ekkor egyben rábízod a Pachamamára a teheneidet, mivel ő a Föld anyja, kéred, hogy kísérjen téged is, és segítsen...” (Don Evangelista, kecsua földműves)

A szarvasmarhákat a gazda monogramjával jelölik meg, s a rítuson minden, a kecsuák számára jelentős etnikai identitásmeghatározó elem jelen van: a csicsa (erjesztett kukoricásör), a koka és Pachamama (Föld-anya).

A marcadát a családok évente egyszer, a karnevál vagy Santiago (Szent Jakab ünnepe) körüli napokon rendezik. Ekkor jelölik meg azokat az állatokat, melyek az elmúlt év során kerültek a család tulajdonába, illetve az előző év során születtek. A rítus során a megjelölt tehenek (a családi közös tulajdonból) a család egy-egy tagjának sajátjává válnak.

Az eseményre a városban élő családtagok is hazajönnek, a szomszédok s a komák családjai is jelen vannak. A munkát ayni segítségével végzik, mely a kecsua családok között működő, egymást segítő tevékenységforma. Ennek során a rokonok, szomszédok olyan jellegű munka elvégzésében működnek közre, ami meghaladná a megsegített család erejét. Az ayni alapelve a kölcsönösség, a „ma nekem, holnap neked” gondolata.

MEGJELŐLÉS

A tulajdonjegy a tehén bőrébe égetett azonosító-monogramot jelenti, amely a felhevített bélyegzővas használatával kerül az állat farára. A billogozás égetett jegye mellett kultikus célból levágnak egy-egy darabot a tehén füleiből és farkából is

Kokalevél-jószágok

Három kisgyerekekkel érkezem Sopachuyból, 2 óras gyalogút után Milanes Altóra, a nagypapa tanyájára, ahol a marcada egész napon át tart. A nap még alacsonyan jár, de az asszonyok már elkészítették az ételeket: sopa de manit (földimogyorólevest) és a mi paprikás csirkénkhöz hasonlatos picante de pollót.

A közös étkezés után a család saját patrónusával (Mária-házával) s többvödörnyi csicsával vonul a karámhoz. Ott a quintoy-coca szertartásával kezdődik a marcada: a gazda felesége a jelenlévők közt kokalevet oszt szét. Minden résztvevő kap egy marékka, és a kalapjába vagy az ölébe teszi. Ezekből kell kiválogatni a legszebb és legegészségesebb darabokat, melyek a vágásra való marhákat jelképezik, a kisebb darabok pedig a borjaikat.

Így már kezdetét is veheti a „kokajáték”, amiben mindenki gazdának számít. A szimbolikus vásár elején a gazda komája letérdel egy letakart agyagkorsó csicsa mellé. Egyesével minden jelenlévő hozzájárul, hogy eladja (átadja) neki a kokalevél szimbolizálta marhákat, ő pedig berakja azokat a csicsával teli edénybe.

Csicsaívás következik, ami a létrejött szerződés megpecsételését, érvénybe lépését jelenti. Kéz-

fogas, elköszönés, majd jön a következő résztvevővel lefolytatott „adásvétel”.

Mindennek egyfajta felajánlás, jókívánság a célja, amellyel a tehenek termékenységére kívánnak hatni, de ezen túl a jövőbeli jó üzlet megsokszorozódásának reményét is kifejezi.

Miután a résztvevők, a legkisebttől – az ötéves Rubentől – a legidősebbig felajánlották jókívánságaikat, azaz eladták a markukban lévő kokát (a teheneket, kokalevek formájában), és megitták az érte kapott csicsát (azaz szentesítették a „szerződést”), elkezdődik a tehenek háziasítása, a „valódi” állatokat mozgató rítus.

Megjelölés és tulajdonlás

Kiválasztják azt a két borjat (egy bikát és egy tehenet), amelyek várhatóan abban az évben ivarérettek lesznek, lasszóval elkapják őket, a két testet földre teperik, egymáshoz húzzák, takaróval letakarják, s kokával kevert csicsát itatnak velük. „Emberi bánásmódban” részesülnek, konfettet szórnak rájuk, a nyakukba szerpentinteket kötnek, ahogy Bolívia-szerte az ünnepelekkel szokás esküvőn, születésnapon egyaránt.

Megbillogozzák a többi, megjelölendő állatot is, közben a fülcimpából és a farokszőrből is vágnak egy-egy darabot. Ezeket aztán egy rongydarabba tekerve összegyűjtik, s másnap felajánlják a Pachamamának.

Az állatok vagyontárgynak számítanak. Minden szarvasmarhának van neve, és a jószág a marcada alkalmával válik a család valamely tagjának tulajdonává, aki egy kisgyermek is lehet. Miután az összes marháát megjelölték, a gazda komája pengetni kezdi charangóját. A családtagok körülveszik a komát, elől Rosa, a keresztlánya, aki a szentet tartotta, mögötte a többiek. Az asszonyoknál vízzel teli vödör, amit a tehenekre locsolnak, mintegy „megkezesztelik” őket.

A férfiak megnyitják a karámot, s a jelenlők mozgásával, táncával kísérve terelik ki, engedik szabadon a marhákat. A nap még nem ért véget: ekkor kezdődik a mulatozás. A háziszentet a szoba közepére állítják, előtte gyertyát gyújtanak és jó szaporulatot kívánó beszéd következik a Szűzzel és Pachamamával. Közben minden jelenlő elé egy-egy vödörnyi csicsa kerül, a csicsaivást pedig a charango zenéje kíséri, a zene mellé pedig tánc jár.

A jószág e rítus során az állattartó tulajdonává, tőkéjévé válik. Ezáltal része lesz természeti környezetének, így a Pachamamának is, s ez a benne rejlő érték megelőzi a valós gazdasági értékét is. Az állatról való gondoskodás első rituális alkalma a megjelölés, amikor a gazda hivatalosan is tulajdonossá válik, s a gondozás felelősségét rábízták, immáron csak az övé.

SZÖVEG ÉS KÉP:
PATAKI ANNAMÁRIA

A kiválogatott kokalevelek nagyok, épek és egészségesek

A KOKA

„A kokarágás azért van, hogy menjen jól a családnak, hogy az állatok jól szaporodjanak, hogy ne legyenek betegségek, ezt csináljuk mindig. Minden évben, az ünnepeken, mindig, amikor valami tevékenységbe kezdünk, ahogy most is, kifejezzük hálánkat Pachamamának, ezzel engedélyt, vagy segítséget kérünk.”

A koka a csicsa mellett – természetfeletti dimenziójától elvonatkoztatva – közösségi és egyéni szinten is a legfontosabb identitásképző elem a collatársadalomban. A kecsua férfiak számára a mindennapi kenyérnél többet jelent, létüket meghatározza, s a születéstől a halálig kíséri. Az egyedüli, mindennapi társ, ami az erőt adja a munkához. Az Andok területén mindenhol elkíséri a földművest: társ a hosszú gyaloglásokon, elűzi az éhségét, a fáradtságát.

A koka használatának másik síkja a természetfeletti való kapcsolattartás. Közvetítő szerepe van a marcadánál, a Szűzzel való kommunikációkor, az életút fordulóin és a mindennapokban egyaránt. A „jó lesz-e a termés?” kérdésre a választ a kokalevelek esése adja. A csicsa és a koka egyben a természet (Pachamama) befolyásolásának rituális-mágikus elemei, melyek viselkedési normákat közvetítenek, és íratlan szabályokat jelentenek a közösség tagjai számára.

A kokalevelet fogyasztó parasztság a társadalmi rétegződésben nem egy elkülöníthető csoportot jelent, a kokarágást nem csak a kecsuák gyakorolják. A „haremos una pijceo” kifejezés jelentését leginkább a „kokázzunk!” terminussal lehet megfeleltetni, melyet a mesztictársadalomban is átvettek, árnyaltabb jelentéssel. Kizárólag férfiak közötti időtöltésre utal, aminek spirituális tartalma már feledésbe merült. A földműves számára a koka használata a fizikai munkához kapcsolódik, míg a meszticeknél a szellemi aktivitáshoz, együtt beszélgetéshez, együtt gondolkodáshoz kötődik.

A kokarágás tehát egyfajta ösztársadalmi jelenség, a történelmileg kialakult, közös kulturális jegyek példája, eltérő spirituális tartalommal. A falu mesztic tanárai például keddi és pénteki napokon az esti órákban ültek össze kokázni – elsősorban politikai nézeteik megbeszélése okán. Am például a városban lakó egyetemisták is élnek a koka jótékony hatásával – főleg vizsgaidőszakban.

BRUNTON

BUMP

11 990 HUF

EMBER

24 990 HUF

Bump és az Ember kettő, kézbeillő, kompakt, hibrid napelemes akkumulátor töltő kifejezetten okostelefonok és zenelejátszó egységek töltésére. Mindkettő egy lítium polimer akkumulátorral valamint külső napcellákkal rendelkezik, így bárhol lehetsz, nem merülnek le.

ENERGIA EGY ZSEBBEN!!

HIBRID NAPELEMES TÖLTŐ

ELPUSZTÍTHATATLAN!

Te vagy a garancia! Teljesen mindegy hogy hol, mikor, hogyan használsz a Brunton termékeit – ha bármilyen baja történik, mi megjavítjuk vagy cseréljük. Használd nyugodtan úgy ezeket a Brunton termékeket, mintha elpusztíthatatlanok lennének – mert valóban, tényleg azok! www.bruntoneurope.com

Agancs Vadászati Áruház; Jagdrevier Vadászbolt
Mountex Váci út; Mountex Ferenc krt.;
Mountex Budaörs; Világjárók Boltja

HOTEL BERGHOF TAUPLITZALM

SOMMERHIT 2013 – 2013. MÁJUS 25 - SZEPTEMBER 22.

4 NAP – 3 ÉJSZAKA

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
1 x szauna + infrakabin.
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 126 / fő

8 NAP – 7 ÉJSZAKA

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
3 x szauna + infrakabin.
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 280 / fő

5 ÉJSZAKA – 4 NAPOS
SOMMERCLOU-KÁRTYÁVAL

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
2 x szauna + infrakabin.
A nyári „Sommerclou-kártya” belépést
biztosít 14 különféle kirándulóhelyre
Salzkammergut területén!
www.ausseerland.at/sommerclou
Gyermekek a szülők szobájában:
6 év alatt ingyenes, 14 éves kor alatt –50%

€ 232 / fő

3 ÉJSZAKA – RAFTING
ÉS TÚRÁZÁS

Félpanzióval (büféreggeli, 3 fogásos vacsora),
1 x szauna + infrakabin
1 x raftingtúra, 1 x vezetett négytavi gyalogtúra
Tauplitzalm.

Családi raftingtúrával*
(Enns) € 165 / fő

Sport raftingtúrával*
(Salzach) € 179 / fő

Gyermekek a szülők
szobájában: 6–15 év között € 98 / gyermek

* Kiszárasztásos transzport igényelhető a raftingtúrára (max. 8 személy)

NYÁRI AKTÍVPROGRAM TAUPLITZALMON 2013
CSOPORTOKNAK 20 FŐ FELETT

A program részleteivel kapcsolatban érdeklődjön az alábbi elérhetőségeinken!

Felnőtt csoport € 235 / fő

Gyermek és ifjúsági csoport
(szállás többágyas szobákban) € 188 / fő

Foglalás és információ: Tömösvári László
Telefon: +43-3688-2325
Mobil: +43-664-385-9773

Honlap: www.berghof-tauplitz.at
E-mail: info@berghof-tauplitz.at